

การศึกษาเบื้องต้นทางอนุกรมวิธานของพันธุ์ไม้สกุลอีโปเมเวียที่พบในประเทศไทย



นายเสริมเกียรติ ลอวีระอมรพันธุ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคำหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาพฤกษศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

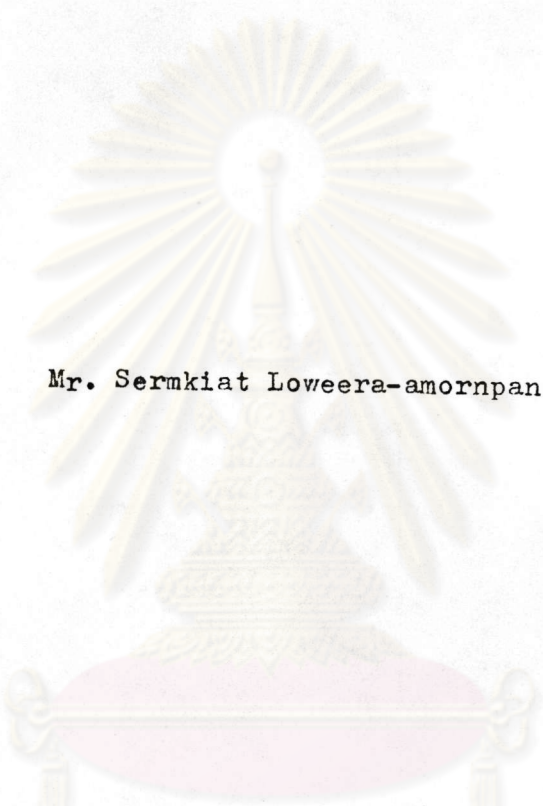
พ.ศ. 2527

ISBN 974-563-255-4

008904

118122619

A Preliminary Taxonomic Study of the Genus Ipomoea  
Found in Thailand



Mr. Sermkiat Loweera-amornpan

A Thesis Submitted in Partial Fulfilment of the Requirements  
for the Degree of Master of Science  
Department of Botany  
Graduate School  
Chulalongkorn University

1984



หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาเบื้องต้นทางอนุกรมวิธานของพันธุ์ไม้สกุลอีโปเมียที่พบในประเทศไทย

โดย นายเสริมเกียรติ ลอวีระอมรพันธุ์

ภาควิชา พฤกษศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ บุศมรรณ ฅ สงขลา



บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ออนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคำหลักสูตร ปริญามหาบัณฑิต

*บุศมรรณ ฅ สงขลา*

----- คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย  
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุประคิษฐ์ บุณนาค)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

*พรณี ชีโนรักษ์*

----- ประธานกรรมการ  
(รองศาสตราจารย์ พรณี ชีโนรักษ์)

*ทวีศักดิ์ บุญเกิด*

----- กรรมการ  
(รองศาสตราจารย์ ทวีศักดิ์ บุญเกิด)

*บุศมรรณ ฅ สงขลา*

----- กรรมการ  
(รองศาสตราจารย์ บุศมรรณ ฅ สงขลา)

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



หัวข้อวิทยานิพนธ์      การศึกษาเบื้องต้นทางอนุกรมวิธานของพันธุ์ไม้สกุลอิโปเมียที่พบใน  
ประเทศไทย  
ชื่อนิสิต                    นายเสริมเกียรติ ลอวีระอมรพันธุ์  
อาจารย์ที่ปรึกษา        รองศาสตราจารย์ บุศมรรณ ๗ สงขลา  
ภาควิชา                    พฤกษศาสตร์  
ปีการศึกษา                2526



บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาทางอนุกรมวิธานของพืชสกุลอิโปเมีย (*Ipomoea* Linn.) ที่พบในประเทศไทย ใช้เวลาศึกษา 18 เดือน ตั้งแต่เดือน มิถุนายน พ.ศ.2525 จนถึงเดือน พฤศจิกายน พ.ศ.2526 โดยศึกษาจากตัวอย่างพันธุ์ไม้แห้งในหอพรรณไม้ งานพฤกษศาสตร์ป่าไม้ กองบำรุง กรมป่าไม้ พิพิธภัณฑ์พืช สาขาพฤกษศาสตร์ กองวิทยาการ กรมวิชาการเกษตร และจากตัวอย่างพันธุ์ไม้สดที่พบจากการสำรวจตามจังหวัดต่าง ๆ ในประเทศไทย ผลจากการศึกษาพบว่ามีพืชสกุลอิโปเมีย ในประเทศไทยจำนวน 27 ชนิด ได้จัดทำรูปวิธานจำแนกชนิด เขียนคำบรรยายลักษณะของพืชแต่ละชนิดโดยละเอียดพร้อมทั้งวากภาพประกอบ นอกจากนี้ยังมีอีก 5 ชนิดที่มีรายงานที่เคยพบในประเทศไทย แต่ปัจจุบันไม่มีตัวอย่างพันธุ์ไม้แห้งในพิพิธภัณฑ์พืช และไม่พบจากการสำรวจครั้งนี้ จึงไม่สามารถศึกษารายละเอียดได้ และไม่ได้นำมาไว้ในรูปวิธานจำแนกชนิด

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title            A Preliminary Taxonomic Study of the Genus  
Ipomoea            Found in Thailand  
Name                    Mr. Sermkiat Loweera-amornpan  
Thesis Advisor        Associate Professor Busban Na Songkhla  
Department            Botany  
Academic Year        1983

ABSTRACT

The taxonomic study of the genus Ipomoea Linn. in Thailand is based on herbarium specimens available from the Forest Herbarium (BKF) and the Bangkok Herbarium (BK) as well as the author's new collected specimens. There are 27 species of Ipomoea Linn. have been reported, 5 species are excluded in this study as there is no specimens deposited in both herbaria. Besides the detail descriptions and drawing of each species, the key to species of Ipomoea Linn. in Thailand is also included.

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย





## กิติกรรมประกาศ

ในการศึกษาเบื้องต้นทางอนุกรมวิธานของพืชสกุลอโปลีเมียที่พบในประเทศไทย  
ครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ บุศยวรรณ ณ สงขลา อาจารย์  
ที่ปรึกษาที่กรุณาให้คำแนะนำและแก้ไขข้อผิดพลาดมาโดยตลอด กราบขอบพระคุณรอง -  
ศาสตราจารย์ พรณี ฉิโนรักษ์ และรองศาสตราจารย์ ทวีศักดิ์ บุญเกิด ที่ได้ตรวจแก้ไข  
และให้คำแนะนำต่าง ๆ จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ จิรายุพิน จันทระประสงค์ ที่ได้คำแนะนำบางประการ  
ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพฤกษศาสตร์ กองวิทยาการ  
กรมวิชาการเกษตร และเจ้าหน้าที่หอพรรณไม้ งานพฤกษศาสตร์ป่าไม้ กองบำรุง กรมป่า  
ไม้ ที่ช่วยแนะนำและให้ความสะดวกในการศึกษาตัวอย่างพันธุ์ไม้แห้งในพิพิธภัณฑสถาน

ขอขอบพระคุณ อาจารย์อำพา มานพ และคุณเนาวรัตน์ เอี่ยมสุโร ที่แนะนำ  
สถานที่และช่วยเก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้ในเขตกว้างแสนสุข อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี และ  
อาจารย์กันยา สันทนโชติ ที่แนะนำสถานที่ในการเก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้ในเขตกว้างแสนสุข  
เชียงใหม่และบริเวณใกล้เคียง และขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย  
ที่กรุณาให้ทุนสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย .....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ .....	จ
กิตติกรรมประกาศ .....	ฉ
สารบัญภาพประกอบ .....	ช
คั่นนิต์ชื่อวิทยาศาสตร์ .....	ญ
คั่นนิต์ชื่อไทย .....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ .....	1
2 ประวัติ ภูมิศาสตร์ และลักษณะทางนิเวศน์วิทยา .....	2
3 อุปกรณ์และวิธีการดำเนินงาน .....	4
4 ผลการศึกษา .....	7
5 การอภิปรายผลการศึกษา .....	139
เอกสารอ้างอิง .....	160
ภาคผนวก ก คัพทอภิชาน .....	166
ข คั่นนิต์ชื่อผู้เก็บ .....	180
ค แผนที่แสดงการแบ่งภาคของประเทศไทย .....	183
ประวัติ .....	184



สารบัญภาพประกอบ

ภาพที่		หน้า
1-2	<u>I. crassicaulis</u> (Benth.) Robins.	23-24
3-5	<u>I. pes-tigridis</u> Linn.	27-29
6	<u>I. pileata</u> Roxb.	32
7	<u>I. alba</u> Linn.	35
8-10	<u>I. quamoclit</u> Linn.	38-40
11-12	<u>I. angulata</u> Lamk.	43-44
13	<u>I. aculeata</u> Bl.	47
14	<u>I. trichosperma</u> Bl.	50
15	<u>I. tuba</u> (Schlechtend.) G. Don	53
16-17	<u>I. cairica</u> (L.) Sweet	56-57
18-20	<u>I. batatus</u> (L.) Lamk.	60-62
21	<u>I. digitata</u> Linn.	66
22	<u>I. coptica</u> (L.) Roem. & Schutt.	69
23-26	<u>I. nil</u> (L.) Roth	73-76
27-30	<u>I. purpurea</u> (L.) Roth	79-82
31	<u>I. siamensis</u> Craib	85
32	<u>I. sumatrana</u> (Miq.) Ooststr.	88
33-34	<u>I. soluta</u> Kerr	91-92
35-36	<u>I. stelonifera</u> (Cyrill) Gmelin	95-96
37-38	<u>I. pes-caprae</u> (L.) R.Br. esp. <u>brasiliensis</u> (L.) Ooststr.	100-101
39-40	<u>I. asarifolia</u> (Desr.) Roem & Schutt.	104-106
42-44	<u>I. tricolor</u> Cav.	109-111
45-47	<u>I. triloba</u> Linn.	114-116
48-50	<u>I. maxima</u> (L.f.) Don ex Sweet	119-121



ภาพที่

หน้า

51-53 I. obscura (L.) Ker-Gawl.

125-127

54-55 I. gracilis R.Br.

130-131

56-58 I. aquatica Fersk.

135-137



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะสัตวแพทยศาสตร์

พญา

<u>I. aculeata</u> Bl.	45,145
<u>I. alba</u> Linn.	33,144
<u>I. angulata</u> Lamk.	41,145
<u>I. aquatica</u> Fork.	132,157
<u>I. asarifolia</u> (Desr.) Reem. & Schult.	107,154
<u>I. batatus</u> (L.) Lamk.	58,147
<u>I. cairica</u> (L.) Sweet	54,147
<u>I. chryseides</u> Kerr	138,158
<u>I. coccinea</u> Linn.	138,158
<u>I. coptica</u> (L.) Reem. & Schult.	67,149
<u>I. crassicaulis</u> (Benth) Robins.	21,142
<u>I. digitata</u> Linn.	63,148
<u>I. fragrans</u> (Boj.) Boj. ex Choisy	138,158
<u>I. gracilis</u> R.Br.	128,156
<u>I. hyllophila</u> Kerr	138,158
<u>I. illustris</u> (Clarke) Prain	138,158
<u>I. maxima</u> (L.f.) Don. ex Sweet	117,156
<u>I. nil</u> (L.) Roth	70,150
<u>I. obscura</u> (L.) Ker-Gawl.	122,156
<u>I. pes-caprae</u> (L.) R.Br. spp. <u>brasiliensis</u> (L.) Ooststr.	97,153
<u>I. pes-tigridis</u> Linn.	25,143
<u>I. pileata</u> Roxb.	30,143
<u>I. purpurea</u> (L.) Roth	77,150
<u>I. quamoclit</u> Linn.	36,144



I. <u>siamensis</u> Craib	83,151
I. <u>soluta</u> Kerr	89,152
I. <u>stolonifera</u> (Cyrill.)Gmelin	93,152
I. <u>sumatrana</u> (Miq.) Oeststr.	86,151
I. <u>trichosperma</u> Bl.	48,146
I. <u>tricolor</u> Cav.	107,154
I. <u>triloba</u> Linn.	112,155
I. <u>tuba</u> (Schlechtend.) G.Don	51,146

ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## คัชนีชื่อไทย

	หน้า
กำจรว	134
ชยุม์กินหมา	26
เข็มแกง	37
แข้งสิงห์	37
จิ้งจ้อแกง	42
จิ้งจ้อเล็ก	129
คอนสวรรค์	37
คอยคดอง	129
คอกผักมั่ง	78
คอกพระจันทร์	34
แทรดอ	59
โคงวะ	124
เดาพันเอิน	90
เดาสายทองดอย	26
เดาสองสลึง	31
เดาเอิน	87,90
บานคึก	34
บ้องเลน	65
ประทักษิณ	37
ผักทอกยอก	134
ผักมั่ง	134
ผักมั่งชัน	52,103
ผักมั่งทะเล	94,99
ผักมั่งฝรั่ง	22
ผักมั่งรั้ว	22,55,65



	หน้า
ผักนึ่งต้ม	22
ผักอื่น	90
พื้สวรรค์	37
เพาะมะม่วง	26
มันแกว	59
มันเทศ	59
มันดำ	59
มันเอน	87
มันหมู	65
มอนิ่งกลอรี	72, 78
รูกฟ้า	37
ละมูเตาห์	99
ว่านคำเคย	72
ว่านผักนึ่ง	72
สนก้างปลา	37
สะอึก	118, 124
หญ้าคอกชน	113
หมักข้อย	59
โหนดเกาะ	134
อัญชัน	31



ศูนย์วิทยทรัพยากร  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย